

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

στους ΓΙΩΡΓΟ ΜΑΥΡΟ - ΓΙΑΝΝΗ ΤΡΙΑΝΤΗ

ΚΩΣΤΑΣ ΛΑΛΙΩΤΗΣ

“Το μέλλον δέλ

2 ΣΤΟ δεύτερο μέρος της συνέντευξης-ποταμός ο Κώστας Λαλιώτης, μέλος του Ε.Γ. του ΠΑΣΟΚ, απαντά σε ερωτήματα, όχι πλέον, της άμεσης επικαιρότητας, όπως στο πρώτο μέρος, που δημοσιεύθηκε στη χθεσινή «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία», αλλά φιλοσοφίας, πολιτικών αναφορών και επιλογών, τακτικής και στρατηγικής του κινήματος.

Με την πολιτική και ιδεολογική ευλυγισία που διακρίνει τα ηγετικά στελέχη και τον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ, ο Κώστας Λαλιώτης, τολμά και αναθεωρεί πλήρως ή αμβλύνει πάγιες θέσεις και πρακτικές του κινήματος με μια ευχέρεια ερμηνείας (ή και παρερμηνείας) που εκπλήσσει.

- Πετάει το γάντι αλλά και θωπεύει, ταυτόχρονα, την Αριστερά, υποστηρίζοντας ότι χωρίς τη συμμετοχή (διάβαζε επικυριαρχία) του ΠΑΣΟΚ δεν θα γίνει πολύ μεγάλη.
- Προβλέπει διασπάσεις στον Συνασπισμό και τη Νέα Δημοκρατία στο άμεσο μέλλον.
- Υπεραμύνεται της διατήρησης του Ανδρέα Παπανδρέου στην ηγεσία του ΠΑΣΟΚ.
- Δίνει τη δική του ερμηνεία στο φαινόμενο «αυριανισμός» και επιστρέφει στους διανοούμενους τους χαρακτηρισμούς που χρησιμοποιήσαν σε βάρος του ΠΑΣΟΚ.

● Επιμένει ότι η κάθαρση πρέπει να κλείσει με δικαστική απόφαση και όχι με παραγραφή. Το σημαντικότερο πάντως στοιχείο της συνέντευξης, είναι ότι ο Κ. Λαλιώτης προδιαθέτει με τόλμη για τις πολιτικές και ιδεολογικές συντεταγμένες που θα διαγραφούν στο 2ο Συνέδριο του ΠΑΣΟΚ, αν αυτό πραγματοποιηθεί τον Φεβρουάριο, όπως έχει εξαγγείλει ο ίδιος ο Α. Παπανδρέου και η Κ.Ε. του ΠΑΣΟΚ.

Η πιστή απομαγνητοφώνηση της συνέντευξης έχει ως εξής:

Ο Κώστας Λαλιώτης εν μέσω του Γιάννη Τριαντή (αριστερά) και Γιώργου Μαύρου

— Να ξεκαθαρίσουμε κατ' αρχήν μια διαφορά που υπάρχει μεταξύ μας ως προς τα αίτια του πολιτικού αδιέξοδου που αντιμετωπίσαμε τελευταία. Συμφωνείς;

— Συμφωνώ, και αντιλαμβάνομαι ποιο ζήτημα θα θέσεις.

— Ε, τότε, βρίσκεται ή όχι στους εγκεφάλους του Α. Παπανδρέου και του Κ. Μητσοτάκη το πολιτικό μας αδιέξοδο, αφού ο ελληνικός λαός τους υπερίσχυσε με το 87% των ψήφων του;

— Διαφωνώ με μια υπεραπλοστέυση, που λέει ότι φταίνε οι αρχηγοί ή παρομοιάζονται με δεινόσαυρους. Διαφωνώ ριζικά. Αυτές είναι υπεραπλοστέυσεις. Σίγουρα, τα πρόσωπα παίζουν σημαντικό ρόλο στην Ιστορία. Πέρα όμως από τους αρχηγούς, υπάρχουν οι κοινωνικές δυνάμεις, οι πολιτικές, οι ιδέες, τα προγράμματα. Αυτή είναι η αλήθεια.

Αλλάσσεις, υπάρχουν δύο προσεγγίσεις, δύο αναγνώσεις των ιστορικών και πολιτικών γεγονότων. Η μια περιγράφει ή αναλύει αυτά που έγιναν. Η άλλη, η πιο δύσκολη, πρέπει να αναφέρεται σ' αυτά που δεν έγιναν την καθοριστική στιγμή, σ' αυτά που έπρεπε ή μπορούσαν να γίνουν.

Έχουν λοιπόν και η Ιστορία και η πολιτική τη θεατή και την αθέατη πλευρά τους, όπως το φεγγάρι.

— Αν δεν υπήρχαν στο προσκήνιο αυτοί οι δύο αρχηγοί, θα είχαμε πολιτικό αδιέξοδο; Μιλάς σοβαρά; Αν είχαμε μπει στη μετα-ανδρική περίοδο, θα 'χαμε πολιτικό αδιέξοδο; Θα αστειεύεσαι...

— Νομίζω ότι οι δύο πολιτικοί αρχηγοί, οι συγκεκριμένοι, όπως και ο Φλωράκης έχουν τη διαδρομή τους. Όταν μιλάμε για μετα-ανδρική περίοδο πρέπει να μιλάμε και για μετα-μητσοτακική και για μετα-φλωρακική περίοδο. Νομίζω ότι αυτή τη στιγμή ο κάθε αρχηγός στο χώρο του, αναλόγως με την ιδιαιτερότητα του χώρου του ή την ιδιαιτερότητα της παρουσίας του, διαμορφώνει συνθήκες αλλαγής και διαδοχής.

Πιστεύω ότι ο Ανδρέας Παπανδρέου είναι ο ιδρυτής και ο χαρισματικός ηγέτης ενός νέου κινήματος, ενός νέου ρεύματος, από τη μεταπολίτευση και μετά. Παράμενει μάχμος, έχει να δώσει αρκετά ακόμα.

Ο Μητσοτάκης είναι εμβόλιμος

— Μάλιστα. Και θα χάσει η Βενετιά βελόνι αν αντικατασταθούν και οι δύο από νεότερους και με λιγότερα τραυματικά βιώματα απ' αυτούς...

— Πιστεύω ότι ο Α. Παπανδρέου είναι ο κρίκος που ενώνει το παλιό και το νέο. Διασφαλίζει την ενότητα του ΠΑΣΟΚ, το έχω πει πολλές φορές αυτό, μέσα σε μια περίοδο ρευστότητας, μια περίοδο κρίσης. Είναι απολύτως αναγκαία και χρήσιμη και καθοριστική η παρουσία του, ιδιαίτερα σ' αυτή την περίοδο, που ανιχνεύουμε τους νέους ορίζοντες του ΠΑΣΟΚ. Αλλάσσει, είναι γνωστό ότι κάθε ηγέτης κρίνεται όχι μόνο με το πότε και πώς αποχωρεί από την πολιτική, αλλά και με το τι αφήνει πίσω του. Ο Ανδρέας διαμόρφωσε ένα μεγάλο ρεύμα με συνέχεια και προοπτική.

— Και για τον Μητσοτάκη τότε...

— ...Ο Μητσοτάκης είναι άλλο, δεν είναι ιδρυτής, αλλά εμβόλιμος στο συντηρητικό χώρο. Επίσης, ο Χ. Φλωράκης έχει θέσει τη δική του σφραγίδα στο ΚΚΕ και στο Συνασπισμό. Είναι λάθος το να κάνουμε μια διαχωριστική γραμμή στο επίπεδο

των ηλικιών. Πιστεύω ότι η πολιτική ζωή πρέπει να ανανεώνεται και θα ανανεωθεί από τη στιγμή που θα ισχύσει η αρχή της εναλλαγής και της ανακλιτότητας στα δημόσια και κομματικά αξιώματα, γιατί η πολιτική δεν είναι επάγγελμα, είναι λειτουργία.

— Κανένας δεν αναφέρθηκε στην ηλικία του προθυπουργού, αναφερθήκαμε στο καλοκαίρι του '65, το οποίο βιώνουμε και σήμερα, 25 χρόνια μετά, γιατί οι δύο αρχηγοί επιμένουν να το προεκτείνουν.

— Η επιχειρηματολογία για την πείρα και την επάρκεια των ηγετικών στελεχών πρέπει να εκλείψει. Στη σημερινή εποχή, που βρίσκεται ανάμεσα στο λυκόφως μιας εποχής και στο λυκαυγές μιας άλλης, δεν έχει σημασία το τι έχει ζήσει κάποιος. Δηλαδή η πείρα, και ο βιωμένος χρόνος στο παρελθόν. Αντιθέτως, στις εποχές των κοσμογονικών αλλαγών, έχει κρίσιμη σημασία για έναν ηγέτη το πόσο και πώς βλέπει αυτά που έρχονται. Να αντιλαμβάνονται τι κυφορεί ο χρόνος που έρχεται, τι θα γεννηθεί μέσα από το μέλλον. Δηλαδή, πρέπει να διαθέτουν μια αίσθηση και μια πρόβλεψη για τα μελλούμενα.

— Αλήθεια, τώρα πώς την βλέπεις την πορεία της κάθαρσης. Μετά τις τελευταίες εξελίξεις εννοώ...

— Η δική μας θέση είναι ότι η κάθαρση, με τον τρόπο που έγινε, με την παρέμβαση της συγκυβέρνησης ήταν μια προσπάθεια εκκαθάρισης πολιτικών, προσωπικών και κομματικών λογαριασμών. Πιστεύουμε ότι ήταν πολιτική η δίωξη που έγινε στον Α. Παπανδρέου. Η δική μας θέση συνοψίζεται στην αρχή ότι η δικαιοσύνη και η αλήθεια θα λάμψουν.

Περί «αυριανισμού»

— Εμπόδιο στην ανάπλαση των σχέσεων ΠΑΣΟΚ - Συνασπισμού είναι αυτό που ονομάζεται «αυριανισμός». Μπορεί να ξεπεραστεί; Και ο λαϊκισμός, γενικότερα;

— Νομίζω ότι είναι λάθος να βαφτίζεται το αναγνωστικό κοινό της κάθε εφημερίδας «κοινωνικό φαινόμενο». Για μένα υπάρχουν οι εφημερίδες, που τις κρίνω ανάλογα με τον πολιτικό τους λόγο, την αισθητική τους και την αξιοπιστία τους.

Το ΠΑΣΟΚ δημιουργήθηκε το 1974, η «Αυριανή» ιδρύθηκε πολύ αργότερα. Το ΠΑΣΟΚ υπήρξε πριν από την «Αυριανή», θα υπάρξει και μετά από αυτήν. Μην μπερδεύουμε τα πράγματα. Όσο για το λαϊκισμό, πρέπει να προβληματιστούμε. Ο λαϊκισμός σαν φαινόμενο πολυσύνθετο, έχει την κοινωνική του πλευρά, την πολιτική του πλευρά, την αισθητική, την πολιτισμική του πλευρά, αν θέλεις τη μορφωτική του πλευρά, είναι ένα φαινόμενο, που ενδημεί στην ελληνική κοινωνία. Συνδέεται με τη στρατηγική και τη φυσιογνωμία και των άλλων κομμάτων. Συνδέεται με τα πρότυπα και τη συμπεριφορά των κοινωνικών δυνάμεων και πολιτών, αλλά και φορέων, που μεσολαβούν προς την κοινή γνώμη, δηλαδή και των εφημερίδων. Καμιά εφημερίδα ή κανένας πολιτικός σχηματισμός δεν εξιλεώνεται και δεν ξεμπερδεύει με το λαϊκισμό, με το να βάλει στόχο ειδικό μια εφημερίδα. Κανείς δεν εξαγνίζεται με το να βρίζει και να εξορκίζει τον αυριανισμό. Και την ίδια στιγμή να κλείνει το μάτι ή να αγκαλιάζει άλλου τύπου μορφές λαϊκισμού, εξίσου σημαντικές και χαρακτηριστικές για την ελληνική πολιτική ζωή.

Η μόδα του φθηνού, του ανέξοδου και του εκλεκτικού αντι-λαϊκισμού είναι μια μορφή πολιτικής και κοινωνικής συμπεριφοράς πιο ψεύτικη, πιο επικίνδυνη και πιο ανερμάτιστη από τον ίδιο το λαϊκισμό.

Αυτό το λέω εγώ, που έχω ασκήσει κριτική και έχω συγκρουστεί πολλές φορές με την «Αυριανή».

Αντίθετες τάσεις

— Θα επιτρέψετε να εκφρασθούν, για να αλλάξω θέμα, στο επερχόμενο συνέδριο, του Φεβρουαρίου, οι τάσεις στελεχών και βάσης που εκφράστηκαν έντονα κατά της συμμετοχής - του ΠΑΣΟΚ - στην Οικουμενική;

— Πιστεύουμε ότι μέχρι το συνέδριο αυτές οι τάσεις θα έχουν μετεξελιχθεί και θα έχουν προσανατολισθεί θετικά στο παρόν και το μέλλον. Είναι ένα βαρύ καθήκον που επωμίζομαστε, αλλά νομίζουμε ότι θα πείσουμε.

— Υπονοεί δηλαδή ότι δεν θα αποσιωπήσετε αυτές τις τάσεις;

— Ακριβώς. Θα επιδιώξουμε με διάλογο, έναν εμπλουτισμό της σκέψης, έναν επανακαθορισμό της συμπεριφοράς. Όλα αυτά σε μια πορεία συντεταγμένη.

— Ας το αφήσουμε αυτό να αποδειχθεί από την πράξη. Αλλά κάπου διασέονται ότι υπαινιχθήκες νέα αναβολή του συνεδρίου. Θα πραγματοποιηθεί το Φεβρουάριο, όπως έχει ρητά δηλώσει ο Α. Παπανδρέου;

— Το συνέδριο θα πραγματοποιηθεί οπωσδήποτε. Θα επισφραγίσει την ενότητά μας, θα σχεδιάσει την προοπτική, και θα επιβάλει δημοκρατικά την ανανέωσή μας.

— Μα, θα... προκάνετε μέσα σε τρεις μήνες;

— Κατ' αρχήν δεν το προσδιόρισα. Ενδοκομματικά, έχουν αρχίσει οι διαδικασίες και εξελίσσεται ένας διάλογος, που θα κορυφωθεί αμέσως μετά την σύγκληση της Κεντρικής Επιτροπής.

— Θα πραγματοποιηθεί το Φεβρουάριο;

— Η ημερομηνία που όρισε ο πρόεδρος και η Κ.Ε., υπάρχει. Θα πρέπει όμως να συναρτησουμε το χρόνο με τις εξελίξεις που προδιαγράφονται...

— Νέα αναβολή;

— Η προσωπική μου γνώμη είναι αρνητική, αλλά θα πρέπει να εξετάσουμε σοβαρά το ενδεχόμενο να πραγματοποιηθεί πριν από τις εκλογές. Χωρίς όμως να αφυδατωθεί το περιεχόμενό του από την εκλογική συγκυρία.

Και τούτο γιατί θα πρέπει να είναι ένα συνέδριο σημαντικό για την οριοθέτηση της στρατηγικής και της φυσιογνωμίας μας. Αυτό το συνέδριο θα σφραγίσει την πορεία μας μέχρι το 2000.

Το ΠΑΣΟΚ θα πρέπει να συνδεθεί με το ευρωπαϊκό γίγνεσθαι, να εκφράσει στην Ελλάδα αυθεντικά τη στρατηγική της ευρωαριστεράς. Θα πρέπει στην πορεία να έχει αναπλάσει τις σχέσεις του με τις άλλες δυνάμεις της Αριστεράς και θα πρέπει να έχει δώσει νόημα, περιεχόμενο και αξία σε αυτό που λέμε δημοκρατική προοδευτική σοσιαλιστική πρόταση, ως απάντηση επιθετική στα σχέδια του νεοφιλελευθερισμού.

— Λάστιχο! Τέτοια ευελιξία, τόση ελαστικότητα. Οποιοδήποτε γεγονός ερμηνεύεται με τις σταθερές που συμφέρουν. Άλλοτε προσαρμόζεται η τακτική στα δεδομένα, άλλοτε συμβαίνει το αντίστροφο. Απίστευτο μου φαίνεται, καθώς διαπιστώνω από τα λόγια σου αλλεπάλληλες μετατοπίσεις.

— Εγώ θεωρώ ότι μας διακρίνει σταθερότητα στις ιδεολογικές μας θέσεις και ρεαλισμός στην τακτική και τις επιλογές μας. Αλλά τι σημαίνουν οι παρατηρήσεις σου; Ότι οι αρχές πρέπει να είναι αναντίστοιχες με τη ζωή; Με την πραγματικότητα; Με την εποχή μας; Τι είναι δηλαδή οι αρχές; Φετιχ, δόγματα αφηρημένα;

— Εν πάση περιπτώσει. Το συνέδριο θα αναβληθεί;

— Θα προσπαθήσουμε να είμαστε συνεπείς σε αυτό το χρόνο που προσδιόρισαμε.

Αλλά ένα συνέδριο που θα σφραγίσει έντονα το μέλλον του ΠΑΣΟΚ, δεν πρέπει να 'ναι προϊόν είτε συμβιβασμών, είτε συγκυριακών πιέσεων.

— Τότε γιατί η συγκυρία της Οικουμενικής να το αναβάλλει;

— Εμείς δεν έχουμε κανένα κραδασμό στο κόμμα μας. Αυτές οι τάσεις, οι προβληματισμοί, που διαπιστώσαμε προηγουμένως είναι υγιείς και καλά κάνουν και υπάρχουν. Το ΠΑΣΟΚ είναι πιο ώριμο από τα άλλα κόμματα να συζητήσει τους προβληματισμούς του απ' ό,τι τα άλλα δύο κόμματα.

Διάσπαση σε ΚΚΕ και Ν.Δ.

— Τότε γιατί υπαινίσσεσαι μετατόπιση του συνεδρίου; Για να έχουν εκτονωθεί οι ενδοκομματικές αντιδράσεις στην Οικουμενική;

— Καθόλου. Εμείς δεν έχουμε καμία ανάγκη να φαλκιδεύσουμε τους προβληματισμούς ή τις διαφορετικές απόψεις των συντρόφων μας σ' όλα τα επίπεδα. Παρατηρήστε τι συμβαίνει στο χώρο του ΚΚΕ, όπου οι διαφορές παίρνουν διασπαστικές διαστάσεις. Το ίδιο πιστεύουμε ότι θα συμβεί και στο χώρο της Νέας Δημοκρατίας όπου θα υπάρξουν αλυσισιωτές αντιδράσεις.

— Οπου αποδεικνύεται ότι το ΠΑΣΟΚ είναι το μόνο ανθεκτικό κόμμα! Μα στη 15χρονη ιστορία του έχει διαγράψει πάνω από 4.000 μέλη του...

— Όλοι πρόβλεπαν και πίστευαν ότι το ΠΑΣΟΚ θα συρρικνωθεί και θα περάσει κρίση, αλλά τώρα βλέπουμε ότι αυτά συμβαίνουν στους άλλους χώρους και όχι σε 'μας. Το ΠΑΣΟΚ είναι αυθεντικό και ανθεκτικό ρεύμα με γνήσιες αντιστοιχίες με την ελληνική κοινωνία και είναι δεμένο μ' αυτήν. Δεν είναι ορανοκατέβατο φαινόμενο. Είναι ρεύμα, έχει κοινωνικό δυναμισμό και ιστορικές καταβολές. Έχει πολιτική προοπτική.

— Ετσι που μιλάς τώρα, παρ'όλο που με κάνεις να πιστέψω ότι το ΠΑΣΟΚ είναι αλάνθαστο...

— Και σίγουρα δεν είναι ένα ρεύμα ενδιάμεσο που μπορεί να λεηλατηθεί από κάποιους originals. Και ποιοι είναι οι γνήσιοι, οι αυθεντικοί; Αλλάστε το αποτέλεσμα των εκλογών του Νοεμβρίου είναι η εκδίκαση των «ενδιάμεσων γύφτων», για να κάνω και μια σπείαλ αφιέρωση στο φίλο μου τον Σαββόπουλο, ο οποίος φαίνεται να αγνοεί ότι το ρεύμα του ΠΑΣΟΚ έχει πολιτικές καταβολές στο βεζελισμό, στο Εαμικό κίνημα, στους δημοκρατικούς αγώνες. Για ποιους «ενδιάμεσους γύφτους» μιλούσε;

Σουρεαλισμός

— Ξέρω εγώ; Δεν με αφορά και δεν τόλμα...

— Αυτό το λέω γιατί ήταν η απαρχή ενός κοινωνικού, μορφωτικού και πολιτικού ρατσισμού, που κορυφώθηκε μετά τις εκλογές, με δηλώσεις φίλων

ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΣΟΚ, ΤΟΝ ΑΥΡΙΑΝΙΣΜΟ, ΤΗ Ν. ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, ΤΟ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

ΕΙ ΣΥΝΝΑΙΝΕΣΗ,,...

και συμπαθούντων, δημοσιογράφων, αναλυτών, καλλιτεχνών ή και πολιτικών που μίλησαν για ψυχιάτρους, μίλησαν για «Τούρκους» και «εχθρούς του έθνους». Εμείς αυτούς τους χαρακτηρισμούς τους επιστρέφουμε, πολύ ευγενικά.

— **Ναι αλλά, κατά σύμπτωση, μια εφημερίδα που πρόκειται στο χώρο σας, μίλησε προχθές μόλις για ψυχιάτρους, με ευθεία αναφορά στη συμμετοχή του ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση Ζολώτα.**

— Μετά από την περισπούδαστη ανάλυση που έκαναν διάφοροι δημοσιογράφοι - αναλυτές, καλλιτέχνες και πολιτικοί - νομίζω ότι ο συγκεκριμένος τίτλος περιείχε το ανάλογο πικρό, μαύρο χιούμορ και δεν εξέφραζε κάποια θέση. Αποδίδει ίσως μια σουρεαλιστική κατάσταση στη δημόσια ζωή σήμερα.

— **Ποια νέα στοιχεία διαβλέπεις μετά το σχηματισμό της κυβέρνησης να υπεισέρχονται στις σχέσεις του ΠΑΣΟΚ με το Συνασπισμό, αλλά και με αυτούς που τον εγκαταλείπουν;**

— Αυτό είναι ένα μεγάλο θέμα και θέλει πολλή κουβέντα για να απαντήσει κανείς. Είναι σαφές ότι η παρένθεση της Οικουμενικής θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί για την ανάπλαση των σχέσεων του ΠΑΣΟΚ με το Συνασπισμό ή άλλων φορέων της Αριστεράς. Επίσης θα πρέπει να αξιοποιηθεί για έναν ουσιαστικό διάλογο με τα νέα κινήματα που αναδύονται στην κοινωνία μας και διεκδικούν θέση στο πολιτικό προσκήνιο. Όλα αυτά τα κοινωνικά ρεύματα έχουν συγκλίνουσες ιστορικές, πολιτικές και ιδεολογικές πορείες. Αρα είναι απαραίτητος ο διάλογος για τη συνύπαρξή τους...

— **Του ΠΑΣΟΚ συμπεριλαμβανομένου;**

— Φυσικά... διότι πιστεύουμε ότι έτσι μπορούμε να δούμε το παρόν και το μέλλον της Αριστεράς που θα είναι πολύχρωμη, σύγχρονη, μεγάλη, με δυνατότητες και πρόγραμμα. Η δημοκρατική και σοσιαλιστική Αριστερά με όλες τις συνιστώσες της, μπορεί να αναδειχτεί μια αξιόπιστη δύναμη ευθύνης για τη διακυβέρνηση των χωρών μας. Μια εγγύηση για μια ανοιχτή, ελεύθερη και δημοκρατική κοινωνία. Για μια κοινωνία δικαιοσύνης και αλληλεγγύης, μια κοινωνία πολιτών.

— **Του ΠΑΣΟΚ συμπεριλαμβανομένου; Επαναλαμβάνω...**

— Νομίζω ότι οι στρατηγικές που θέλησαν να παίξουν, το παιχνίδι της μεγάλης Αριστεράς, χωρίς το ΠΑΣΟΚ, απέτυχαν παταγωδώς. Αλλάστε η πραγματικότητα της ευρωαριστεράς δείχνει το μόνο δρόμο.

— **Υπαινίσσεται συγκεκριμένες πρωτοβουλίες προς αυτή την κατεύθυνση;**

— Βεβαίως. Δεν υπαινίσσεται αλλά περιγράφει. Αλλάστε πριν τις εκλογές ο Ανδρέας Παπανδρέου είχε προτείνει σοβαρό διάλογο με την Αριστερά, όχι μόνο στην κορυφή αλλά και στη βάση. Όχι δηλαδή τεχνική συγκόλληση ή έστω εκεχειρία ανάμεσα στις ηγεσίες. Να ξεπεραστεί ουσιαστικά και διαλεκτικά η τεχνητή πόλωση και ο φανατισμός που έχει επικρατήσει εδώ και 12 μήνες.

— **Και πώς θα γίνουν όλα αυτά;**

— Μέσα από την αναζήτηση νέων σχέσεων, που θα επιτευχθεί μέσα από τον επαναπροσδιορισμό της τακτικής και της στρατηγικής του ΠΑΣΟΚ και του Συνασπισμού. Πιστεύω ότι ο Συνασπισμός το καλοκαίρι διέπραξε ολέθριο λάθος στρατηγικής.

Παρελθόν και μέλλον της Αριστεράς

— **Και τι έπρεπε να κάνει; Είχε άλλη επιλογή;**

— Εχω πει και το επαναλαμβάνω: **Επειδή έκανε λάθος στρατηγικής ο Συνασπισμός, δεν σημαίνει ότι έχουμε δικίο εμείς.** Αλλά για να επανέλθω σ' αυτά που έλεγα: Αν θέλουμε ανάπλαση των σχέσεων και οικοδόμηση της μεγάλης Αριστεράς, πρέπει να ενθαρρύνουμε την ιδεολογική και την πολιτική όσμωση όλων των κοινωνικών ρευμάτων που συγκλίνουν προς αυτήν. Και όλα αυτά, πάντως, όχι εξχωρά απ' όσα συμβαίνουν σήμερα στην Ευρώπη.

Εκεί διαπιστώνουμε μια μεγάλη αναζήτηση ανάμεσα στους φορείς ή τους κληρονόμους ενός ιστορικού χάσματος, δηλαδή ανάμεσα στους κληρονόμους της δεύτερης και της τρίτης Διεθνούς, ανάμεσα στα σοσιαλιστικά, σοσιαλδημοκρατικά, εργατικά και κομμουνιστικά κόμματα. Υπάρχει επίσης ένας διάλογος ανάμεσα στα σοσιαλιστικά κόμματα και στα νέα κινήματα κοινωνικής κριτικής ή οικολογικής και κοινωνικής ευαισθησίας, που σε κάθε χώρα έχουν διαφορετική μορφή. Όλα αυτά τα ρεύματα συνιστούν το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον της ευρωαριστεράς.

Το ΠΑΣΟΚ υπήρξε πριν απ' την «Αυριανή» και θα υπάρξει, ασφαλώς, και μετά την «Αυριανή»

Ο δρόμος προς τη Νέα Ευρώπη περνάει απ' τη συγχώνευση των φορέων της Αριστεράς

— **Θα μπειτε τελικά στη Β' Διεθνή;**

— **Ναι. Προσωπικά το θεωρώ αναγκαίο.**

— **Θεωρείς δηλαδή ότι διευρύνεται... συμπτυσσόμενη η Αριστερά;**

— Αυτή είναι η στρατηγική της Αριστεράς σήμερα: Γίνονται κοσμογονικές αλλαγές και θέλει να απαντήσει με σύγχρονη και αξιόπιστη πρόταση. Βλέπουμε λ.χ. το Ιταλικό Κομμουνιστικό Κόμμα να προτείνει την αλλαγή του τίτλου, επειδή ακριβώς θέλει να συνδεθεί με το μέλλον. Θέλει να αποκοπεί από ένα παρελθόν με το οποίο το συνδέουν σημαντικοί αγώνες, αλλά και σημαντικές αλλοιώσεις των ιδεών.

Εχω πει παλιότερα, ότι τα κομμουνιστικά κόμματα στη Δυτική Ευρώπη βρίσκονται σε μια φθίνουσα πορεία. Πρέπει να αλλάξουν ταυτότητα, να αλλάξουν ιδέες. Πρέπει να βρούμε όλοι μαζί νέες δημοκρατικές ουσίες.

Η περσετρόκα στη Σοβ. Ένωση, ο πολυκομματισμός στην Πολωνία, ο πολυκομματισμός στην Ουγγαρία, το γκρέμισμα του τείχους στο Βερολίνο, η σφαγή στην Τιεν Αν Μεν είναι συγκλονιστικά γεγονότα. Είναι η νέα επανάσταση, είναι φόβος και ελπίδα μαζί. Σίγουρα οδηγούμαστε σε μια νέα Ευρώπη, σε μια σύγκλιση των συστημάτων, σε μια σύμπραξη και συγχώνευση των φορέων της Αριστεράς.

Νέο σκηνικό

— **Τι πρέπει να αλλάξουν οι κομμουνιστές; Ιδέες, ιδεολογία, πολιτική;**

— Πέστο όπως θέλεις. Πρέπει επίσης να αλλάξουν και ορισμένα θεωρητικά εργαλεία στην ανάλυσή τους για τις κοινωνικές εξελίξεις. Υπάρχουν άλλα δεδομένα, δηλαδή το λεγόμενο «τρίτο κύμα» του πολιτισμού, το οποίο δεν ερμηνεύεται με τους όρους που είχε εισαγάγει ο Μαρξ ή ο Λένιν. Ο παλιός μύθος έχουν καταρρεύσει.

— **Αναφέρεται τον Τόφλερ, αλλά θα σε προκρίξουν οι σύντροφοί σου μέσα στο ΠΑΣΟΚ, που δεν θέλουν να τον βλέπουν.**

— ...Δεν πειράζει, υπάρχει μια μάχη ανάμεσα στην

Θα είχε διασπαστεί η Ν.Δ., αν από το '86 είχε υιοθετηθεί η απλή αναλογική

Η μόδα του εκλεκτικού αντι-λαϊκισμού είναι πιο επικίνδυνη απ' τον ίδιο το λαϊκισμό

ανανέωση και στη συντήρηση, σε κάθε κόμμα. Δεν είναι κακό αυτό. Θα νικήσουν οι «τολμηροί»...

— **Ναι, πάλι, τώρα, στη Νέα Δημοκρατία...**

— **Ναι, πάλι, τώρα, στη Νέα Δημοκρατία...**

— **Αυτό είναι ανακριβές! Σε διανεύδουν οι δηλώσεις του Ανδρέα Παπανδρέου, στο Ζάππειο.**

— Κάνεις λάθος, ο Ανδρέας Παπανδρέου είπε ότι μέσα στο ΠΑΣΟΚ υπήρξαν διαφορετικές απόψεις, αυτή τη στιγμή το θέμα της ολοκλήρωσης της απλής αναλογικής, με την κατάργηση του «συν ένα», δεν είναι μια τακτική κίνηση. Αντιθέτως, συνδέεται με μια νέα στρατηγική θεώρηση, γιατί η ολοκλήρωση της απλής αναλογικής δημιουργεί ένα νέο πολιτικό σκηνικό. Αυτό που θα έλεγα εγώ το σκηνικό του μέλλοντος, του νέου ιστορικού κύκλου που έχουμε μπροστά μας μέχρι το 2000. Χωρίς την απλή αναλογική, κατά τη γνώμη μου, δεν μπορεί να κυβερνηθεί η χώρα, γιατί μια μονοκομματική κυβέρνηση έστω και αν έχει τους 152 ή 153 ή 154 ή τους 160 δεν μπορεί να κυβερνήσει κάνοντας χρήση ενός εκλογικού συστήματος.

Αυτές οι προσεγγίσεις, αυτό το σκηνικό που αφορούσε τις δεκαετίες του '60, του '70, του '80, είναι μια παλινδρόμηση, μια επιστροφή στα παλιά.

Αυτή τη στιγμή χρειάζονται κοινωνικές και πολιτικές συναινέσεις και για να υπάρξουν αυτές πρέπει να υπάρξουν πολιτικές προγραμματικές συγκλίσεις, άρα και πολυκομματικές κυβερνήσεις. Δεν γίνεται αλλιώς.

Αν ίσχυε η απλή αναλογική

— **Ο Ανδρέας Παπανδρέου μίλησε στο Ζάππειο όχι μόνο για πρόσφορους κοινοβουλευτικούς συσχετισμούς, αλλά και για κατάλληλες πολιτικές συνθήκες, όταν αναφερόταν στην κατάργηση του «συν ένα». Αυτό το «κατάλληλες πολιτικές συν-**

θήκες» είναι καινούργιο, και για μένα σημαίνει νέα υπαναχώρησή του στο θέμα της απλής αναλογικής...

— Δεν σημαίνει αναιρέση, αλλά αντιθέτως κατοχύρωση της προσπάθειάς μας για ολοκλήρωση της απλής αναλογικής και της κατάργησης του «συν ένα» και νέα επικύρωση της δέσμευσής μας και σύνδεση, πια, αυτής της δέσμευσης με την στρατηγική μας και όχι με την τακτική μας.

Αυτό είναι παραπάνω από σαφές και εδώ πρέπει να πούμε ότι είναι ένας μεγάλος διάλογος που έχει γίνει ανάμεσα στα στελέχη του ΠΑΣΟΚ, από το '85 και μετά. Αλλά και πριν από το '85, εγώ ήμουν πάντα από την πλευρά της απλής αναλογικής. Όχι γιατί τη θεωρούσα ότι είναι αυτοσκοπός ή πανάκεια, αλλά επειδή πίστευα και πιστεύω ότι εάν αυτή η πολιτική επιλογή είχε υιοθετηθεί μετά το '85, στην περίοδο του '86 θα ήταν τελείως διαφορετικές οι εξελίξεις, διότι θα είχαμε καταλυτικές διεργασίες σ' όλους τους χώρους.

Και εγώ πίστευα από τότε και πιστεύω ακράδαντα και τώρα ότι το ΠΑΣΟΚ θα ήταν ο κορμός, θα ήταν το σημείο αναφοράς, το κεντρικό κόμμα όπου γύρω του θα μπορούσαν να οικοδομηθούν προτάσεις αξιοπιστές και φερέγγυες για κυβερνητική συνεργασία.

Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες ο πολυπολιτισμός της Ν.Δ. ή και η διάσπασή της είναι επί θύρας. Ετσι η Ν.Δ., ο χώρος ο συντηρητικός, θα αποκτήσει πιο αυθεντικές εκφράσεις. Είναι το μοναδικό συντηρητικό κόμμα στην Ευρώπη που είναι συμπαγές, ενώ εκφράζει μια πανοπερμία οικονομικών συμφερόντων, μια πανοπερμία ιστορικών ρευμάτων, προγραμματικών απόψεων.

Πιστεύω ότι η Ν.Δ. θα διασπαστεί μέσα στον επόμενο χρόνο.

Η ελληνική πολιτική σκηνή θα τείνει συνεχώς να μοιάζει με εκείνη ορισμένων ευρωπαϊκών χωρών.

— **Μέσω της απλής αναλογικής, εννοείς;**

— Βεβαίως. Δυστυχώς, όμως, αυτό δεν έγινε και ήταν μια από τις βασικές διαφωνίες μου, που δεν είχαν σχέση με την τακτική, είχαν σχέση με τη στρατηγική. Δηλαδή εάν είχε γίνει παλιότερα αυτή η προσέγγιση, αν υπήρχε αυτό το σχέδιο, πιστεύω ότι θα υπήρχαν διαφοροποιήσεις σημαντικές στο χώρο της Ν.Δ. αυτή τη στιγμή, θα ήταν δύο πόλοι στη συντηρητική παράταξη. Και για να το συνδέσω με τα σημερινά, πιστεύω ότι ο χώρος της Ν.Δ. θα μπει σε αλυσιδωτές αντιδράσεις.

Πιστεύω ότι αν είχε καταργηθεί το «συν ένα», η Ν.Δ. θα είχε κρίση στρατηγικής. Δεν θα είχε προοπτική αυτοδυναμίας και μονοκομματικής εξουσίας. Θα αντιμετώπιζε κρίση ηγεσίας. Δεν θα είχε καμιά δυνατότητα πολιτικών και κοινωνικών συμμαχιών.

Είναι σε κρίση και η στρατηγική και το μοντέλο του μονοκομματισμού. Πιστεύω ότι η Ν.Δ. θα έχει σοβαρότατο πρόβλημα ίσως και πριν από τις προσεχείς εκλογές του Απριλίου. Είναι ένας χώρος με κρίση στρατηγικής, κρίση φυσιογνωμίας, δεν έχει προοπτική εξουσίας, δεν έχει τη δυνατότητα να αναπαράγει γύρω της συμμαχίες σε πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο.

— **Επειδή το θέμα της απλής αναλογικής ενδιαφέρει πάρα πολύ τον προοδευτικό κόσμο, θα επιμείνω ακόμα...**

— Κατά τη γνώμη μου πρέπει να ενδιαφέρει την Ελλάδα, όλους τους πολίτες. Είναι λάθος να θεωρεί κανείς ότι η απλή αναλογική είναι ένα τερτίπι του ΠΑΣΟΚ για... να μην έρθει η Ν.Δ. στην εξουσία. Όχι, είναι μια βασική επιλογή για να κυβερνηθεί η χώρα. Γιατί με τη λογική των αυτοδυναμιών δεν μπορεί η χώρα να κυβερνηθεί. Δεν μπορεί ένα κόμμα να τα βάλει με όλους και να ανατρέψει τις κοινωνικές αντιστάσεις ή τις συντεχνιακές αρνήσεις. Γιατί ξέρουμε ότι στην Ελλάδα υπάρχει συντεχνιακή συγκρότηση της κοινωνίας, συντεχνιακή συγκρότηση των κομμάτων, συντεχνιακή συγκρότηση του κράτους.

Αρα, αν θέλουμε να πούμε ότι η δεκαετία του '90 είναι η δεκαετία που επιβάλλει, είτε ως ανάγκη είτε ως επιθυμία τον εκσυγχρονισμό, τη μεταρρύθμιση και τις αλλαγές, αυτό περνάει μέσα από την αναδιάρθρωση της οικονομίας, το μετασχηματισμό της κοινωνίας, τη διαφοροποίηση των προτεραιοτήτων μας. Ολ' αυτά προϋποθέτουν αλλαγές στους θεσμούς, στα πρότυπα και τις αξίες ζωής του Νεοέλληνα.

Για τούτο, ο εκσυγχρονισμός και η ανανέωση προβάλλουν ως συνθήκες επιβίωσης της κοινωνίας μας.

ΤΕΛΟΣ